

The Romanian architectural publications until the end of the Second World War

Periodicele românești de arhitectură de până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial

Gabriela TABACU

Universitatea de Arhitectură și Urbanism "Ion Mincu" - București
gabi_tabacu@yahoo.com

Partea IV – Fourth Part

Abstract

From the point of view of the administrative organization and of the cultural and civilizing structure on the Romanian territories, the XIX th century represented the crucial moment of passing from the Byzantine traditional model to the modern capitalist one. In this century, there are to be put into light the first issues in the domain of the serial journalism. While magazines of different professions came out only in the mid century the architectural periodicals appeared even later as in the epoch the domain itself was very vaguely structured. Even if until the First World War there were but few architectural and related fields periodicals, they brought an essential contribution to the identification, aglutination and promotion of the profession. They also played an undeniable part in the process of configuration the national identity of the Romanian culture.

Rezumat

Din punct de vedere al organizării administrative și al structurii de cultură și civilizație a teritoriilor românești, secolul al XIX-lea a reprezentat momentul crucial al trecerii de la modelul tradițional bizantin la cel modern capitalist. În acest secol, vor fi puse în lumină primele probleme în domeniul jurnalismului de serie. Dacă revistele diferitelor profesii au apărut doar pe la mijlocul secolului, periodicele de arhitectură au apărut și mai târziu, deoarece, în acea epocă, domeniul însuși era foarte vag structurat. Chiar dacă, până la izbucnirea Primului Război Mondial, erau foarte puține periodice de arhitectură sau din domenii conexe, acestea au adus o contribuție esențială la identificarea, încheierea și promovarea profesiei. De asemenea, acestea au jucat un rol indubitabil în procesul configurării identității naționale a culturii românești.

Keywords: *the Romanian architectural periodicals, the Romanian architectural press*

Cuvinte cheie: *periodicele românești de arhitectură, presa de arhitectură în România*

PUBLICISTICA SOCIO - PROFESIONALĂ, DE REPREZENTARE ȘI DE STATUTARE A PROFESIEI DE ARHITECT ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Perioada interbelică - densă, frământată, străbătută de crize, cu subtextul său de nesiguranță existențială, dar cu urgențele și impetuoșitățile sale - constituie un sol deosebit de fertil pentru revendicări, restructurări și reorganizări profesionale, care nu ocolesc nici lumea, altminteri, destul de stabilă, a arhitecturii.

Se tatonează ierarhii, se configurează și reconfigurează corpuri profesionale, se limitează drepturi de semnătură, se propun legi. Domeniul este disputat și delimitat în chip alert, cu o determinare nemaîntâlnită, și așa cum doar piața liberă poate să permită și să suporte. Apar noi structuri de organizare, în conformitate cu diferite trepte de pregătire profesională. Apoi, evident, apar și organele de presă ale acestor structuri: mai mult sau mai puțin dinamice, cu viață lungă, sau de moment, după cum o dictează interesul sau energia fondatorilor.

Așa de pildă, nemulțumiti, pesemne, de prestația și orientarea Societății Arhitecților Români (care, printre altele, admitea în rândurile sale și persoane fără diplomă de arhitect), un grup de profesioniști decizi înființează la 1925 Societatea Arhitecților Diplomați din România.

În iunie 1927, noua Societate scoate primul număr al unui periodic cu apariție lunară, destinat precizării scopurilor și acțiunilor sale: **"BULETINUL SOCIETĂȚII ARHITECȚILOR DIPLOMAȚI DIN ROMÂNIA"** [1]. Acesta conține statutele S.A.D.R., o secțiune intitulată *Îndatoririle profesionale ale arhitectului* (subiect drag președintelui Societății [2], care scria pe aceasta temă încă din 1906, în revista "ARHITECTURA"), lista membrilor titulari ai S.A.D.R., precum și aceea a primului comitet al organizației.

În pofida promisiunii de a avea o periodicitate lunară, următorul număr al acestei publicații va apărea abia în mai 1928, la un an de la apariția primului și va fi, dealtfel, și ultimul publicat.

Existența de scurtă durată a acestei publicații care, datorită alcătuirii Societății ce o patrona, promitea subiecte de mare interes și cu orientare diferită de cea a revistei "ARHITECTURA", are, fără doar și poate, însemnătatea sa documentară. Se poate spune acest lucru îndeosebi privind frământările care au marcat corpul de profesioniști în perioada ce a circumscris apariția sa. Cu siguranța, însă, prin cele doar două numere ale sale, buletinul nu a avut forța să inducă transformări de anvergură în interiorul profesiei.

Votarea în 1932 a legii Corpului Arhitecților Români reprezintă încununarea unui efort de zeci de ani al Societății Arhitecților, în vederea delimitării și protejării profesiei, precum și a constituirii unui statut coerent și recunoscut al acesteia.

Buletinul său, intitulat **"BULETINUL CORPULUI ARHITECȚILOR DIN ROMÂNIA"**, apare imediat după constituirea CAR, și anume în 1933. El este o publicație cu periodicitate anuală, a cărei responsabilitate de editare cade în sarcina Ministerului Instrucțiunii, Cultelor și Artelor, împreună cu Corpul Arhitecților din România. Scopul său este acela de a pune în evidență activitatea acestuia din urmă.

Deși apare între 1933 și 1944 cu doar 7 volume și anume în anii 1933, '35, '36, '37, '41, '42 și '44, "BULETINUL" izbuteste să contureze destul de exact direcțiile de interes ale Corpului și să îi facă publică activitatea și poziția față de problemele fundamentale ale lumii arhitecturii. [3]

Din păcate, periodicul nu mai poate fi consultat integral, volumul din anul 1935 fiind cel mai vechi număr care se păstrează în Biblioteca Academiei Române. Nu au fost descoperite date despre apariția unui număr al buletinului și în 1934.

În 1936 apare, fără nici o mențiune de responsabilitate, **"GHIDUL ARHITECȚILOR, INGINERILOR, ANTREPRENORILOR DE LUCRĂRI PUBLICE ȘI PARTICULARE CU INDICATORUL MESERIAȘILOR ȘI FURNIZORILOR DIN INDUSTRIA CONSTRUCȚIILOR"**. Acesta se deschide totuși cu o *Prefață* care este un veritabil articol-program și care pune în evidență necesitatea obiectivă a existenței unui astfel de îndrumar esențial pentru industria construcțiilor.

În cadrul articolului apărut în volumul dedicat anului 1935/36, este menționată intenția publicației de *"a contracara concurența neleală a antreprenorilor, lucrătorilor noi prin lucru 'în regie'"*, prin publicarea unor liste de specialiști în domeniile precizate în titlu, care să fi fost agreate de sindicatele sau organizațiile profesionale existente. Deasemenea, se specifică dorința *"Biroului de informațiuni tehnice a acestui ghid"* de a sta la dispoziția celor interesați, *"pentru orice informațiuni referitoare la industria construcțiilor"*. Articolul este semnat *"Editura"*.

Organizat pe domenii profesionale și localități de referință, ghidul conține mai multe secțiuni care grupează diferite trepte și structuri profesionale din București și provincie. Fiecare secțiune cuprinde numele și adresele profesioniștilor recomandați de ghid.

Apărut la 4 ani de la votarea Legii Corpului Arhitecților, în condițiile în care toate profesiunile de care se ocupă erau deja structurate și protejate, GHIDUL reprezintă o măsură de securitate în plus, dar și o încercare de promovare a cercului adevăraților specialiști în construcții, de natură să înlesnească accesul beneficiarilor la acesta, pe calea cea mai scurtă.

Deși bine întocmite și probabil utile, aceste "Pagini Aurii" ale anilor '30 nu izbutesc să își respecte promisiunea de periodicitate anuală, existând în forma de mai sus în listele de presă cu doar acest unic volum. Este de menționat aici faptul că "Societatea Arhitecților" a mai scos de-a lungul vremii o serie de ghiduri și tablouri ale arhitecților, fără să le declare, însa, periodice.

Efortul reunirii într-un ghid specializat a listelor personalului agreat de diferite corpuri profesionale implicate în industria construcțiilor este refacut, la o scara ceva mai restrânsă, de un periodic al Corpului Arhitecților din România, apărut pentru prima oară, ca și ghidul de mai sus, tot în 1936, și intitulat "**TABLOUL ARHITECȚILOR DIPLOMATI**" *Membri ai Corpului Arhitecților din România*.

Acesta este un periodic anual care își asumă sarcina de a prezenta listele arhitecților și ale altor categorii profesionale *verificate de Corp* și, deci, conform legii, cu anumite drepturi de proiectare și construcție.

Mobilul acestui periodic este, ca și acela al "GHIDULUI", eliminarea din viața profesională a arhitecților neînscriși în Corp, precum și a tuturor aceluia care profesau arhitectura fără a avea studii de specialitate și fără a fi confirmați de către acest for. Responsabilitatea publicării sale aparține Ministerului Instrucțiunii, Cultelor și Artelor, împreună cu Corpul Arhitecților din România.

Pe verso-ul paginii de titlu este trecută componența consiliului Corpului Arhitecților ales în 1935 pentru o perioadă de 4 ani.

Această publicație utilă, nu foarte costisitoare și nici foarte greu de întocmit, mai apare cu câte un volum anual în anii 1937, 1938 și 1947. Motivul întreruperii existenței sale poate fi legat de tensiunile politice apărute odată cu instaurarea dictaturii carliste, tot așa cum ar trebui căutat, însă, și într-o oarecare lipsă de obiect a sa față de un corp foarte restrâns de profesioniști, în sânul căruia modificările de la un an la altul erau minime.

Apariția în 1937 a **BULETINULUI ASOCIAȚIEI CONDUCTORILOR ARHITECȚI DIN ROMÂNIA** este, ca și în cazurile anterior prezentate, rezultatul strădaniilor de alcătuire și clarificare a cadrului legal al profesiei și, în același timp, al creșterii nivelului cunoștințelor tehnice de specialitate, ca urmare a deschiderii sale internaționale. În acest context, necesitatea apartenenței la o asociație profesională recunoscută, precum și aceea de informare și documentare, sunt de natură să pună în mișcare diferitele niveluri ierarhice ale profesiei și, în final, să genereze astfel de publicații.

Obiectivele fixate de revistă sunt: *"probleme de arhitectură, construcții, urbanism elementar (rural), organizarea șantierelor, topografie, toponimie, informații tehnice, polemică, cronică, dări de seamă asupra activității, bibliografie, etc."*

Programul este dens și serios, denotând un corp de profesioniști bine articulat.

Subiectele revistei, pe parcursul existenței sale nu prea îndelungate [4], sunt, în general, pe măsura programului exigent din primul număr. La acestea se adaugă cele relative la încercările asociației de a deveni recunoscută și protejată, pentru a face față loviturii primite prin înființarea Corpului Arhitecților - acesta din urmă militând pentru a împiedica accesul persoanelor fără diplomă în rândurile sale și, implicit, la lucrările de arhitectură și construcții, în consens cu condițiile stipulate de legea care l-a statuat.

Astfel, așa cum se poate nota din cuprinsul numărului prim al periodicului, Asociația Conducătorilor Arhitecți își propune și realizează anteproiectul de lege pentru înființarea Corpului Conducătorilor Arhitecți din România.

Însă, revista nu ajunge să își vadă împlinit acest deziderat, căci își va înceta apariția la nu mult mai mult de un an de la debut.

*

Deși au scopuri bine definite și puse în evidență, periodicele socio-profesionale din lumea mică a specialiștilor în arhitectură și construcții nu sunt, iată, nici foarte numeroase și nici deosebit

de perseverente în a-și menține existența. Ele conțin, totuși, o sumă de date care sunt de natură să clarifice contextul profesional al epocii și să furnizeze interesante liste de nume din domeniu, împreună cu toate calificările lor.

Concluzii

Se încheie aici acest scurt "survol" al unei părți deosebite a publicisticii românești din epoca de până la instaurarea comunismului, și anume, cea dedicată arhitecturii. În paralel cu prezentarea și descrierea diferitelor titluri descoperite, am tatonat și o reconstituire sumară a scenografiei generale în care au apărut acestea, în ideea de a crea o imagine cât mai exactă a mecanismelor lor de generare și de existență, a condițiilor și regulilor de menținere pe piață, a obiectivelor și exigențelor exprimate de ele sau deduse din conținutul lor și, nu în ultimul rând, a impactului asupra publicului țintă.

Deși discontinuă, inegală, adesea lipsită - cel puțin aparent - de o minimă tenacitate și de suficient aplomb, limitată spațial la orașul București și evident destul de puțin densă în comparație cu peisajul luxuriant al presei cu interese culturale mai largi, acest tip de publicistică a reprezentat, totuși, pentru breaslă, una dintre puținele forme coerente de manifestare, de aglutinare și de promoție, în lipsa căreia lumea arhitecților ar fi fost, fără îndoială, mai săracă și mai precară, de fapt, în mod incontrollabil altfel.

Mai mult decât atât, mesajele sale - explicite sau rezultate - au iradiat, dincolo de confiniile profesiei, transmițând culturii române un foarte valoros set de repere de identificare națională, cu o întregă trenă de implicații sociale, civilizatorii, ideologice, stilistice, artistice în general, în care istoria domeniului descoperă necontenit zone noi de explorare.

References

[1]. Actul său constitutiv este autentificat de secția Notariat a Tribunalului Ilfov, cu nr.12 327/1925.

[2]. Ioan D. Berindei (1871 - 1928), arhitect român de mare prestigiu, cu lucrări realizate într-o stilistică eclectică și cu o activitate deosebită în cadrul breslei.

[3]. Ca urmare a Decretului-lege nr. 765, din 25 august 1941, care stipulează trecerea Corpului Arhitecților de la Ministerul Culturii Naționale și al Cultelor, la Ministerul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor, precum și schimbarea titlaturii acestuia în Colegiu, publicația își schimbă titlul în "BULETIN. COLEGIUL ARHITECȚILOR DIN ROMÂNIA."

[4]. Revista apare un an și jumătate, totalizând 8 numere.

Bibliography

"*Architectura*". București, ian. - feb. 1906 - 1943/1944.

"*Buletinul Societății Arhitecților Diplomați din România*". București, 1927 - 28.

"*Buletinul Corpului Arhitecților din România*". București, 1933, 1935 - 37; 1941; 1942; 1944.

"*Ghidul Arhitecților, Inginerilor, Antreprenorilor de Lucrări Publice și Particulare cu Indicatorul Meseriașilor și Furnizorilor din Industria Construcțiilor*". București, 1935 - 36.

"*Tabloul Arhitecților Diplomați Membri ai Corpului Arhitecților din România*". București, 1936 - 38; 1947.

"*Buletinul Asociației Conducătorilor Arhitecți din România*". București, 1937 - 38.